

POWOLI ZMIERZAMY DO CELU, ALE PRZED NAMI JESZCZE DŁUGA DROGA

Polityki europejskie dotyczące mobilności międzynarodowej uczniów objętych kształceniem zawodowym podstawowym są skuteczne, ale pozostaje jeszcze dużo do zrobienia

W dzisiejszych czasach młode osoby kształcenia zawodowego podstawowego mają więcej możliwości, jeśli chodzi o odbycie szkolenia zagranicą niż mieli ich rówieśnicy dekadę temu. W większości państw członkowskich UE zazwyczaj dostępne są lepsze informacje, wsparcie i środki finansowe na pokrycie kosztów uczenia się w innym kraju. W wielu przypadkach po powrocie wiedza zdobyta zagranicą ma coraz większe uznanie w ich rodzinnym kraju.

Postęp ten w znacznej mierze dokonał się dzięki **zaleceniu Rady z 2011 r.** ⁽¹⁾. W dokumencie tym zwrócono uwagę na 10 obszarów, w których potrzebne było podjęcie działań w ramach polityki w celu zwiększenia mobilności osób uczących się w ramach kształcenia zawodowego podstawowego – były to m.in. udzielanie informacji i doradztwo, uznawanie umiejętności zdobytych zagranicą oraz możliwość przenoszenia dotacji i środków wsparcia dla defaworyzowanych osób uczących się ⁽²⁾.

W celu monitorowania polityk przyjętych przez państwa członkowskie UE, Norwegia i Islandia dla usprawnienia mobilności osób uczących się kształcenia zawodowego podstawowego, w tym praktykantów, w 2014 r. Komisja Europejska zleciła Cedefop stworzenie specjalnej tablicy wyników mobilności ⁽³⁾. Narzędzie to funkcjonuje od trzech

lat i pokazuje indywidualny postęp państw w odpowiednich obszarach. Pozwala ono europejskim i krajowym decydom, organizatorom mobilności w uczestniczących państwach i innym podmiotom na ocenę, porównywanie i dostosowanie działań do potrzeb. Cedefop przeprowadza jego aktualizację co 2 lata za pomocą informacji dostarczonych przez partnerów **ReferNet** ⁽⁴⁾.

Nota informacyjna przedstawia wyniki aktualizacji z 2019 r. w porównaniu z wersją z 2017 r.

© Shutterstock/ESB Professional

MOBILNOŚĆ KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO PODSTAWOWEGO WCZORAJ I DZIS

Nadal istnieją ograniczenia co do mobilności osób uczących się w ramach kształcenia zawodowego podstawowego.

- Istnieją duże różnice między systemami kształcenia zawodowego poszczególnych państw, co utrudnia dystrybucję punktów ECVET. Przyjęcie zalecenia

⁽¹⁾ Zalecenie Rady z dnia 28 czerwca 2011 r. – *Mobilna młodzież* – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi

⁽²⁾ 1. Informacje i doradztwo
2. Kwestie administracyjne i instytucjonalne
3. Uznawanie efektów uczenia się
4. Partnerstwa i finansowanie
5. Motywowanie do mobilności
6. Długoterminowe przygotowanie do mobilności
7. Jakość mobilności
8. Możliwość przenoszenia stypendiów i pożyczek
9. Wsparcie dla defaworyzowanych osób uczących się
10. Zachęcanie do udziału promotorów mobilności.

⁽³⁾ Tablicę wyników przedstawiono w notatce informacyjnej Cedefopu pt. *Supporting training and learning abroad: the EU mobility scoreboard for initial VET (Wspieranie szkolenia i nauczania zagranicą: tablica wyników mobilności dla kształcenia zawodowego podstawowego)* z września 2016 r.

⁽⁴⁾ Tablica mobilności kształcenia zawodowego podstawowego jest częścią szerszej inicjatywy dla UE, **Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (EACEA)** i Eurydice, która to opracowała podobną tablicę wyników mobilności dla szkolnictwa wyższego: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/mobility-scoreboard>

dotyczącego automatycznego uznawania w 2018 r. uznaje istnienie wyżej opisanej sytuacji.

- Jeśli chodzi o mobilność praktykantów to istnieje problem wynagrodzenia: dlaczego pracodawca wysyłający praktykanta zagranicę miałby pokrywać jego wynagrodzenie, podczas gdy inny pracodawca korzystałby z owoców jego pracy?
- Osoby poniżej 18. roku życia uczące się w ramach kształcenia zawodowego stoją przed wyzwaniem.

Jednak biorąc pod uwagę fakt, że mobilność w zakresie kształcenia zawodowego podstawowego pomaga uczącym się rozwinąć kluczowe umiejętności niezbędne w gwałtownie zmieniającym się zglobalizowanym świecie, to większość państw starała się zidentyfikować ograniczenia w swobodzie poruszania się i znaleźć sposoby, by je usunąć lub przynajmniej ograniczyć.

W tym kontekście Cedefop obecnie przygląda się mobilności praktykantów w poszczególnych państwach w celu identyfikacji warunków i działań ułatwiających ich mobilność ⁽⁶⁾.

Komisja Europejska i Parlament Europejski wspólnie zaproponowały zwiększenie budżetu dla programu *Erasmus+*, aby umożliwić dużo większej liczbie osób uczących się w ramach kształcenia zawodowego skorzystanie z mobilności.

POLITYKA W ZAKRESIE MOBILNOŚCI W RAMACH KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO PODSTAWOWEGO: NAJNOWSZE OSIĄGNIĘCIA

Postęp w ostatnich dwóch latach był widoczny w trzech obszarach: usuwanie barier instytucjonalnych, uznawanie umiejętności/wiedzy zdobytej zagranicą oraz wspieranie defaworyzowanych osób uczących się.

Niektóre państwa ograniczyły bariery administracyjne i instytucjonalne utrudniające mobilność (obszar 2). Chorwacja rozpoczęła gromadzenie danych dotyczących wyzwań, na jakie napotkały osoby uczące się, zarówno te które przybyły jak i opuściły ten kraj, a także ich identyfikację i stawianie im czoła. Na Węgrzech ustawa o edukacji publicznej, która weszła w życie w 2017 r., ograniczyła obciążenie administracyjne dla osób uczących się, umożliwiając im ukończenie obowiązkowych studiów zagranicą bez konieczności długiego oczekiwania na pozwolenie. Islandia zmieniła swoje przepisy w 2017 r. w celu umożliwienia obywatelom państw trzecich nauki w ramach kształcenia zawodowego poprzez

usprawniony dostęp do wiz studenckich i pozwoleń na pobyt (poprzednie przepisy miały zastosowanie jedynie do studentów szkół wyższych).

Zanotowano również postęp, jeśli chodzi o uznawanie umiejętności i wiedzy zdobytej zagranicą (obszar 3). Słowenia opracowała wskazówki dotyczące uznawania dotychczasowych efektów uczenia się na poziomie średnim II stopnia, w tym wiedzy i umiejętności zdobytych w programach mobilności. W Wielkiej Brytanii eksperci odpowiedzialni za wdrożenie **Europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym** (ECVET) zachęcali organizacje zajmujące się mobilnością osób uczących się w ramach kształcenia zawodowego podstawowego do bardziej regularnego stosowania narzędzi ECVET opracowanych dla ułatwiania uznawania umiejętności i wiedzy, które osoby uczące nabyły podczas pobytu zagranicą.

Niektóre państwa niedawno promowały zaangażowanie defaworyzowanych osób uczących się w działania w zakresie mobilności (obszar 9). Przykładowo w Finlandii projekt *Internacjonalizacja dla wszystkich* opracowano w celu promowania udanych praktyk integracyjnych wśród organizatorów kształcenia zawodowego oraz uświadamiania defaworyzowanych osób uczących się o warunkach uczenia się zagranicą. W 2017 r. Litwa wydała zalecenia w celu promowania udziału osób uczących ze szczególnymi potrzebami w działaniach związanych z mobilnością.

POLITYKA W ZAKRESIE MOBILNOŚCI: NAJLEPSZE PRZYKŁADY

Poprzez przyjęcie metodologii będącej podstawą kontynuacji procesu bolońskiego ⁽⁶⁾ tablica wyników mobilności kształcenia zawodowego podstawowego rozróżnia pięć poziomów osiągnięć na szczeblu krajowym w opracowywaniu polityki w zakresie mobilności: doskonała, bardzo dobra, dobra, dokonano postępu w pewnym zakresie i dokonano postępu w niewielkim zakresie. W oparciu o tę metodologię przegląd Cedefop z 2019 r. ujawnia, że większość państw w dość dobrym stopniu pokryło 4 z 10 obszarów: informacje i doradztwo, partnerstwa i finansowanie, długokresowe przygotowanie do mobilności i jakość pobytów zagranicą. Niektóre państwa opracowały dobre praktyki w tych obszarach ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ https://www.cedefop.europa.eu/files/methodology_20161121_v.04.pdf

⁽⁷⁾ Obszerniejszy przegląd przestrzeganych dobrych praktyk w zakresie polityk znajduje się w poniższym linku: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/mobility-scoreboard/good-practices>

⁽⁶⁾ Wstępne wyniki pierwszego tematycznego badania długoterminowej mobilności w poszczególnych państwach będą prawdopodobnie dostępne w tym roku.

Niektóre państwa dokonały aktualizacji już istniejących informacji i wskazówek dotyczących programów mobilności, źródeł finansowania i procedur administracyjnych. Dodały również narzędzia pomagające osobom uczącym się wyjaśnić zainteresowania i wartości, zidentyfikować swoje umiejętności oraz pomóc w skupieniu się na zdobytym doświadczeniu, opracowywać plany oraz podejmować decyzje zorientowane na karierę zawodową, a także wykorzystywać możliwości stworzone przez programy mobilności. Takie praktyki pomogą osobom uczącym się w ramach kształcenia zawodowego podstawowego dostosować swoje plany nauki i kariery do celów mobilności, aby w maksymalny sposób mogły je wykorzystać – w tej dziedzinie prym wiodą Estonia, Finlandia i Szwecja.⁽⁸⁾

W celu rozwoju partnerstw państwa stworzyły bazy danych (Bułgaria, Słowenia); seminaria międzynarodowe (Czechy, Rumunia); usługi wsparcia dla instytucji lub przedsiębiorstw zajmujących się kształceniem zawodowym (Belgia, Niemcy, Francja, Cypr, Łotwa, Austria i Finlandia) oraz udział w sieciach międzynarodowych (Estonia, Francja)⁽⁹⁾.

Dobre praktyki w długoterminowych przygotowaniach do mobilności obejmują zagwarantowanie dostępu osobom uczącym się w ramach kształcenia zawodowego podstawowego dostępu do nauki języków obcych⁽¹⁰⁾; zwiększenie znajomości kontekstów międzykulturowych oraz pełnego szkolenia w zakresie podstawowych umiejętności cyfrowych⁽¹¹⁾ skierowanego do nauczycieli i osób uczących się w ramach kształcenia zawodowego podstawowego. Doświadczenie Portugalii w tym obszarze jest szczególnie inspirujące, ponieważ wszystkie programy kształcenia zawodowego na poziomie średnim II stopnia obejmują obowiązkową naukę języków obcych. Od 2018 r. przedmiot *Obywatelstwo i rozwój*, którego celem jest zwiększenie znajomości kontekstów międzykulturowych osób uczących się, stał się obowiązkowy we wszystkich programach szkolnych. ICT (technologie informacyjno-komunikacyjne)

⁽⁸⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/mobility-scoreboard/country-fiches?countries%5B%5D=323&countries%5B%5D=324&countries%5B%5D=342&fiche%5B%5D=2115&year%5B%5D=2019>

⁽⁹⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/mobility-scoreboard/country-fiches?fiche%5B%5D=2157&year%5B%5D=2019>

⁽¹⁰⁾ Takie podejście jest szczególnie skuteczne, tam gdzie stosowana jest polityka nauczania języków obcych na wczesnym etapie, gdyż stanowi ona solidną podstawę dla wszystkich uczących się osób, także dla tych, którzy później podejmą się nauki w ramach kształcenia zawodowego podstawowego.

⁽¹¹⁾ Zalecenie z 2011 r. „Mobilna młodzież” podkreśla istotę zdobywania umiejętności cyfrowych w uzyskaniu optymalnych warunków mobilności.

jest obowiązkowym przedmiotem dla wszystkich programów począwszy od kształcenia na poziomie podstawowego do średniego II stopnia⁽¹²⁾.

Interesującym przykładem, jeśli chodzi o jakość, jest wprowadzenie we francuskojęzycznej części Belgii tzw. wskaźników zwyczajowych i kulturowych oraz jednostek nauczania za odpowiednie normy zachowania – ma to na celu umożliwić studentom lepsze zrozumienie różnic kulturowych i poradzenie sobie z nimi⁽¹³⁾.

Można osiągnąć jeszcze lepsze rezultaty, gdyż średni poziom wdrożenia zalecenia jest jedynie na „dobrym” poziomie. Oznacza to, że większość państw nadal musi dołożyć starań, by osiągnąć wynik „bardzo dobry” lub doskonały”.

OBSZARY ZAINTERESOWANIA

Jeśli chodzi o postęp w rozwoju polityki mobilności, to państwa notują słabe wyniki w szczególności w dwóch obszarach.

Po pierwsze starania mające na celu objęcie defaworyzowanych osób uczących się działaniami w zakresie mobilności zostały ograniczone: w większości państw nie podjęto żadnych działań poza przekazaniem informacji o dostępności europejskich środków finansowych dla osób uczących się ze szczególnymi potrzebami w ramach programu *Erasmus+*. Niektóre państwa nawet uzasadniają brak poświęcenia szczególnej uwagi tej grupie chęcią uniknięcia stygmatyzacji defaworyzowanych osób. Takie podejście ignoruje potrzebę zrównania defaworyzowanych osób uczących się z pozostałymi osobami.

Niektórym inicjatywom jednak warto bliżej się przyjrzeć: Niemcy i Chorwacja z własnej inicjatywy przekazywały informacje i udzielały wsparcia, aby wyjść naprzeciw potrzebom defaworyzowanych osób uczących się; Estonia i Litwa oferują specjalne psychologiczne i profesjonalne przygotowanie poprzedzające wizytę dla osób ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi; Niemcy, Łotwa i Litwa opublikowały udane doświadczenia w zakresie mobilności defaworyzowanych osób uczących się na kontaktach mediów społecznościowych krajowych agencji *Erasmus+* w celu podniesienia świadomości

⁽¹²⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/mobility-scoreboard/country-fiches?countries%5B%5D=338&countries%5B%5D=344&fiche%5B%5D=2176&year%5B%5D=2019>

⁽¹³⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/mobility-scoreboard/country-fiches?countries%5B%5D=20418&fiche%5B%5D=2197&year%5B%5D=2019>

i zmotywowania innych do podążania tym śladem ⁽¹⁴⁾.

Po drugie wyniki są raczej słabe, jeśli chodzi o zarządzanie polityką mobilności. W wielu przypadkach brakuje określonych celów i oceny w większości aspektów polityki, oba te elementy są od siebie uzależnione, ponieważ przeprowadzanie oceny nie ma sensu bez wcześniej ustalonych celów.

OGÓLNE WDRAŻANIE

Wdrażanie zalecenia *Mobilna młodzież* jest monitorowane zgodnie z opisaną metodologią. Jeśli chodzi o aktualizację tablicy wyników mobilności z 2019 r. Cedefop dokonał analizy strategii i struktur w zakresie mobilności (w tym zarządzania polityką) wdrożonych przez każde państwo we wszystkich z 10 obszarów działalności oraz dokonał oceny wyników państw w zakresie podporządkowania się wymogom określonym w zaleceniu. Tablica wyników poszczególnych państw, zwana również „tablicą wskaźników”, może posłużyć do dokonywania obliczeń dla każdego państwa w każdym obszarze lub dla każdego wskaźnika. Ramka 1 pokazuje przykład wskaźnika.

RAMKA 1: WSKAŹNIK W OBSZARZE 5 (MOTYWOWANIE DO MOBILNOŚCI) JAKO PRZYKŁAD WSKAŹNIKÓW TABELI WYNIKÓW

Portugalia promowała mobilność za pośrednictwem szkolnych klubów językowych i publikacji, w tym dowodów uznania uczniów, podkreślając takie wartości jak rozwój umiejętności poznawczych i socjalnych, możliwości tworzenia sieci kontaktów, doświadczenia wielokulturowe oraz silniejsze poczucie własności decyzji dotyczących edukacji i kariery. Uwagę nauczycieli i rodziców zwrócono na takie korzyści, jak świadomość europejska, obywatelstwo i udział w życiu społecznym. Przyjęto ramy referencyjne do opracowania pojęcia obywatelstwa europejskiego w szkołach podstawowych i średnich w celu promowania kultury na wczesnym etapie; ma to na celu pomóc w pogłębieniu wiedzy osób uczących się na temat europejskich programów współpracy, tj. *Erasmus+* i *eTwinning*. W regionie Algarve opracowano plan działania dla młodzieży, w którym uczestniczy 90 gmin, biur i stowarzyszeń regionalnych. Ambicją pomysłodawców tego planu jest stworzenie funduszu regionalnego na rzecz mobilności międzynarodowej.

W oparciu o wyniki wskaźników Cedefop był w stanie sporządzić klasyfikację wyników oceniającą ogólną krajową wydajność. Wynika z tego, że jest

⁽¹⁴⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/mobility-scoreboard/country-fiches?countries%5B%5D=329&countries%5B%5D=323&countries%5B%5D=324&countries%5B%5D=326&countries%5B%5D=332&countries%5B%5D=333&fiche%5B%5D=2239&year%5B%5D=2019>

nadal wiele do zrobienia, chociaż większość państw zajęła się rozwiązywaniem problemów w kilku obszarach.

Państwa, w przypadku których dane są dostępne, zostały podzielone na cztery główne grupy, jak przedstawiono w tabeli 1:

TABELA 1: PAŃSTWA WEDŁUG POZIOMU WDRAŻANIA

Wdrażanie zalecenia z 2011 r. „Mobilna młodzież”	Państwa
Doskonałe wyniki (prawie całkowite wdrożenie)	Brak
Bardzo dobre wyniki	DE, LT
Dobre wyniki	BG, CZ, EE, FI, FR, LV, LU, NO, UK
Dokonano pewnych postępów	BE (de), HR, CY, DK, ES, HU, IS, IRL, IT, MT, PL, PT, SK, SI
Dokonano niewielkich postępów	AT, BE (fl)
Brak wystarczających danych do klasyfikacji	BE (fr), EL, NL, RO, SE

Źródło: Cedefop, internetowa baza danych zawierająca tablice mobilności w zakresie kształcenia zawodowego podstawowego ⁽¹⁵⁾.

POSTĘP WEDŁUG KRAJU

Karty wyników dla poszczególnych państw są dostępne [na stronie internetowej Cedefop](#). Każda karta wyników podkreśla osiągnięcia poszczególnych państw we wdrażaniu zalecenia w każdym z 10 obszarów tematycznych oraz w zakresie zarządzania polityką.

WNIOSKI

W 2021 r. będziemy obchodzić 10. rocznicę zalecenia Mobilna młodzież. W porównaniu z 2011 r. w większości państw wzrosło zaangażowanie polityczne w promowanie mobilności nauczania w zakresie kształcenia zawodowego podstawowego. Opracowano i ustrukturyzowano polityki i systemy w zakresie mobilności. Wraz z uruchomieniem i wzmocnieniem programu *Erasmus+* w 2014 r. na szcze-

⁽¹⁵⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/mobility-scoreboard/overview/T1B?table=T1B&year%5B%5D=2019>

blu UE przyjmowane są inne inicjatywy, (tj. *Erasmus Pro* oraz zalecenie Rady z 2018 r. w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania .

Mimo to bariery nadal pozostają. Mobilność w kształceniu zawodowym podstawowym jest nadal czasem postrzegana przez lokalne rynki pracy jako zagrożenie utraty zainwestowanych środków w szkolenie, jeśli znaczna liczba mobilnych osób uczących się zdecyduje się na osiedlenie się za granicą.

Inną kwestią jest to, że nie da się dokładnie oszacować wpływu prowadzonej polityki, ponieważ postęp państw w zakresie opracowywania odpowiedniej oceny polityki jest powolny, a Unia Europejska nadal nie posiada systematycznych i porównywalnych danych statystycznych w tym obszarze. Nadal gorąco oczekiwane są wyniki badania dostępności danych statystycznych dotyczących mobilności w zakresie kształcenia zawodowego, zapoczątkowanego przez Komisję Europejską.

CEDEFOPEuropejskie Centrum Rozwoju
Kształcenia Zawodowego**Nota informacyjna** – 9144 PL

Kat. Nr kat.: TI-BB-20-002-PL-N

ISBN 978-92-896-2969-0, doi:10.2801/651579

Copyright © Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego
(Cedefop), 2020

Creative Commons Attribution 4.0 International

Noty informacyjne są publikowane w językach angielskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, portugalskim i włoskim oraz w języku kraju sprawującego prezydencję UE. Aby otrzymywać je regularnie, należy zarejestrować się na stronie internetowej:

www.cedefop.europa.eu/pl/user/register

Inne noty informacyjne i publikacje Cedefop są dostępne pod adresem:

www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx

Europe 123, Thessaloniki (Pylea), GRECJA

Adres pocztowy: Cedefop service post, 57001, Thermi, GRECJA

Tel. +30 2310490111, faks +30 2310490020

Email: info@cedefop.europa.euwww.cedefop.europa.eu